Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

освітній ступінь «магістр»

на тему:

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ НІКІТІНИХ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Виконала:
студентка 614д-з групи
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Освітня програма: Спеціальна освіта
Карауш Марина Володимирівна
Керівник:
кандидат педагогічних наук
Слатвінська А.А.
Рецензент:
кандидат педагогічних наук
Лемещук М.А.

Умань – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП…….3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ НІКІТІНИХ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ…….6

1.1. Суть наукових досліджень розвитку творчих здібностей дітей О. і Б. Нікітіних. …….6

1.2.Методика фізичного, трудового та морального виховання за Нікітіними…….18

1.3. Роль розвиваючих творчих ігор Нікітіних в інтелектуальному розвитку дитини……..……30

РОЗДІЛ 2. ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ НІКІТІНИХ В ПРАКТИКУ РОБОТИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ……40

2.1.Стан досліджуваної проблеми……...……41

2.2.Впровадження розвиваючих творчих ігор за системою Нікітіних в роботу з дітьми з особливими освітніми потребами……..44

2.3.Аналіз результатів реалізації впровадження розвиваючих творчих ігор в роботу з дітьми з особливими освітніми потребами……...……56

ВИСНОВОК…….62

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….68

ДОДАТКИ…….72

ВСТУП

Одна з головних проблем сьогодення – створити умови для своєчасного повноцінного фізичного, психічного та духовного розвитку кожної дитини.

Нові підходи до цілей, завдань і функцій освіти та подальшого її розвитку визначено Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», Державною програмою «Діти України» та ін..

Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття") в своїй меті має визначення стратегічного розвитку освіти в Україні, створення життєздатної системи безперервного навчання та виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації.

В концепції висунуті принципи безперервної системи національного виховання; створення умов для формування кращих якостей та здібностей дитини, джерел її життєвих сил; гуманізація взаємин між вихователем і вихованцями; постановка виховання в центр освітнього процесу.

Серед основних завдань виховання дітей дошкільного віку є: повноцінний і всебічний розвиток дітей, забезпечення фізичного, психічного, розумового та морального розвитку, трудового виховання, екологічної культури, соціалізація дитячої особистості, організація культури спілкування. Слід виділити виявлення ранньої обдарованості, забезпечення умов для розвитку талановитих дітей як з нормотиповим розвитком, так і дітей з особливими освітніми потребами.

Закон України "Про дошкільну освіту" визначає, що дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні. Зазначено, що дошкільна освіта цілісний процес, спрямований на формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду; забезпечення різнобічного розвитку дитини відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних психічних та фізичних особливостей. Отже, підтверджується суспільна необхідність у вихованні

інтелектуальних та творчих особистостей.

Цій проблемі присвятили своє життя Б. і О. Нікітіни. Будучи педагогами за освітою, маючи педагогічні знання про навчання і виховання дітей, вони відступили від загальноприйнятих систем і поклалися на інтуїцію і власних дітей. Протягом ряду років подружжя Нікітіних привертало увагу людей, які цікавилися вихованням. Вони не тільки висловили ідеї про значення раннього тренування розуму й тіла, але й впровадили їх в життя в своїй багатодітній родині.

Унікальний досвід Нікітіних має пряме відношення до проблеми формування гармонійної особистості. Вони впевнені, що всіх дітей можна виховувати здібними й талановитими, необхідно лише розпочати якомога раніше. Вони впевнені, що здорова новонароджена дитина – найпрекрасніше із створінь природи, у якого є все, щоб рости здоровим і сильним; є все, щоб стати, точніше розвиватися, не тільки здібним, але й талановитим; є все, щоб дійти до розуміння високої гуманності та людяності.

Навколо таких радикальних поглядів й понині точаться суперечки: одні висловлюються проти, стверджуючи, що таке виховання лише шкодить дітям; інші захоплюються і рекомендують широке поширення цієї системи виховання. Таке різне ставлення до системи виховання дітей за О. і Б. Нікітіними привертає увагу. Тому було вирішено глибше розібратися в даному питанні.

Тема кваліфікаційної роботи: «Використання педагогічної системи Нікітіних в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність використання педагогічної системи Нікітіних в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Об'єкт дослідження: освітній процес з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Предмет дослідження: розвиваючі творчі ігри за педагогічною системою Нікітіних в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз літературних джерел з теми дослідження.

2. Виявити рівень обізнаності вихователів, батьків щодо використання педагогічної системи Нікітіних в роботі з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

3. Експериментально довести ефективність застосування розвиваючих творчих ігор за педагогічною системою Нікітіних в роботі з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Методи науково-педагогічних досліджень: *теоретичні*: вивчення, аналіз літературних джерел з проблеми дослідження, порівняння і узагальнення; *емпіричні*: спостереження, бесіди, тестування, анкетування, педагогічний експеримент.

База експериментального дослідження: заклад дошкільної освіти ясла-садок комбінованого типу №8, м .Умань, Черкаської області.

Структура кваліфікаційної роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел.

Загальний обсяг роботи складає 89 сторінок. Основний зміст викладено на 71 сторінці.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз літературних джерел з теми дослідження показав, що унікальний досвід Нікітіних має пряме відношення до проблеми формування всебічно розвиненої особистості. О. і Б. Нікітіни стверджують, що всіх дітей можна виховувати здібними й талановитими, необхідно лише розпочати якомога раніше.

Розкрито принципи системи Нікітіних: дотримуватися балансу у вихованні дитини; надавати дитині максимальної свободи творчості, не перетворювати свободу в безкарність, а допомогу – в підказку; не можна робити за дитину те, що вона сама може зробити, думати за неї, коли вона сама може додуматись; жодного насильства та примусу; брати безпосередню участь у розвитку дитини; хвалити дитину за успіхи і не акцентувати увагу на невдачах; успішні досягнення відмічати і вітати.

Визначено, що педагогічна система Нікітіних найбільш доступна для гуманізації освітнього процесу дітей з особливими освітніми проблемами

2. Виявлено рівень обізнаності вихователів, батьків щодо використання педагогічної системи Нікітіних в роботі з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

З вихователями закладу дошкільної освіти були проведені бесіди, анкетування та інтерв'ю .

Бесіда з вихователями : «Методики яких педагогів-новаторів мають місце в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами?»

Мета: виявлення рівня обізнаності педагогів освітнього закладу щодо методик сучасних педагогів- новаторів.

За результатами бесіди виявлено, що з методиками сучасних педагогів-новаторів ознайомлені 80% вихователів. В педагогічній роботі 60% педагогів використовують загальнопоширену традиційну систему виховання, вважаючи її досить ефективною і такою, що забезпечує стабільний, повноцінний розвиток особистості. Лише у 40% наявні елементи не традиційності. Саме ці вихователі цікавляться новинками в педагогічній літературі, до яких відносяться позитивно, але цілісно не впроваджують нові методики в роботу дошкільного закладу.

Зокрема, вихователі ознайомлені з методикою загартування за П. Івановим, методикою навчання читання дітей з двох років за М. Зайцевим, досвідом педагогічної роботи М. Монтессорі, з методикою Ш.О. Амонашвілі, педагогічною системою В.О.Сухомлинського.

Отже, вихователі знайомі як з традиційними системами виховання, так і з нетрадиційними, але перевагу надають першим.

Було проведено анкетування вихователів та проаналізовано відповіді.

Мета: виявити рівень обізнаності педагогів з педагогічною системою О. і Б. Нікітіних.

Лише 40% вихователів ознайомлені із системою виховання і навчання дітей за О. і Б. Нікітіними. Тільки 20% з них глибинно опрацювали літературу з даного питання та зацікавилися ідеями раннього розвитку дітей дошкільного віку. Ці педагоги позитивно ставляться до не традиційності системи; вважають, що Нікітіни забезпечили всебічне виховання своїх дітей, доведенням чого є велика кількість розкритих в літературі прикладів.

Вихователі розкрили принципи «нікітінського» виховання і визнають їх доцільними та необхідними. Особливу увагу привертають розвиваючі творчі ігри. Але, незважаючи на зацікавлення до даної теми, в освітньому процесі ідеї Нікітіних не реалізовують, відповідно, з батьками робота щодо ознайомлення із системою Нікітіних не проводиться.

У педагогів було взято інтерв'ю .

Мета: виявити рівень обізнаності педагогів з методами розумового, фізичного та трудового виховання системи Нікітіних.

Вихователі визнають, що Нікітіни забезпечили всебічне виховання дітей, але розумовому і фізичному вихованню було надано особливе значення для розвитку дитини. Вони розкрили «нікітінські» методи виховання, але про їх цінність і доцільність стверджувати не можуть, так як ця система виховання не впроваджується в роботу дошкільного закладу.

До теорії НУМЕРЗу педагоги поставилися з зацікавленням. Розвиваючі ігри Нікітіних в роботі дошкільного закладу не використовують, але вважають їх ефективними та цікавими для дітей.

З батьками було проведено анкетування.

Мета: виявити рівень обізнаності батьків з педагогічною системою О. і Б. Нікітіних.

Виявилося, що80% батьків, незалежно від віку своєї дитини, стежать за її розвитком, але за еталони обирають традиційні методи виховання. Лише 20% батьків мають педагогічну освіту, вони дотримуються сучасних методики у вихованні дітей з особливими освітніми потребами. Вони цікавляться новинками в педагогічній літературі, ознайомилися з досвідом виховання дітей за О. і Б. Нікітіними. Але 10% із них поставилися до такої не традиційності скептично, лише 10% зацікавилися новими ідеями, особливо розвиваючими іграми, які дають можливість інтелектуального розвитку дітей з особливими освітніми потребами. 30% батьків визнають, що «нікітінське» загартування можливо й правильне, все таки вважають, що дітям достатньо тих умов для фізичного розвитку, які створюють заклади освіти.

Можна зробити висновок, що більшість батьків у вихованні дітей цілковито покладаються на дошкільні заклади.

Отже, за результатами опитування, анкетування педагогів та батьків виявилося, що є потреба в удосконаленні освітнього процесу засобами ефективного запровадження методики Нікітіних в роботу з дітьми з особливими освітніми потребами.

3. Експериментально доведено ефективність застосування розвиваючих творчих ігор за педагогічною системою Нікітіних в роботі з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Під час проведення II етапу дослідження була організована робота з підгрупами дітей старшого дошкільного віку з особливими освітніми потребами щодо можливості виявлення самостійності, ініціативності, допитливості, відповідальності, активізації креативного мислення, розвитку логічного та критичного мислення, концентрації уваги, позитивних емоцій, вольових якостей, фантазії, активності діяльності та бажання пізнання нового.

З дітьми з особливими освітніми потребами проводилась різні організаційні форми роботи, ігри, заняття з використанням традиційних методів

та прийомів. Після передбачалося поетапне впровадження розвивальних творчих ігор та занять за системою Нікітіних.

Мета*:* забезпечення розвитку творчих та інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Напрямки роботи *:*

І. Розвивальні творчі ігри та завдання

ІІ.Комплексні заняття з використанням елементів методики Нікітіних.

З дітьми проводились різні нетрадиційні форми роботи з використанням творчих розвиваючих ігор Нікітіних та занять з використанням елементів методики О. і Б. Нікітіних.

Було заплановане поетапне впровадження низки творчих розвивальних ігор: «Склади візерунок», «Склади квадрат», «Рамки і втулки Монтессорі» «Унікуб», «Узори-завдання» та занять з використанням:

– «годинника Нікітіних» з метою швидшого оволодіння дітьми вміння орієнтуватися в часі, визначати час за різними годинниками;

– «термометра» з метою перевірки орієнтування дітей в температурних показниках;

– «крапочки» для розвитку математичного мислення, навчання лічби і засвоєння нумерації чисел;

– «таблиці чисел» для розвитку математичного мислення, легшого і швидшого оволодіння дітьми рахунком;

– «план і карту» для кращого орієнтування в навколишньому і формуванні вміння відображати зроблене.

Під час досліджень отримані такі результати:

а). застосування традиційних методик: 30% дітей проявили самостійність; 30% – проявили позитивні емоції; 20% – володіють невербальним спілкуванням; у 20% дітей проявлялися навички пізнання нового. 20% були ініціативні та допитливі; 10% дітей проявили креативне мислення; 10% дошкільнят проявили критичне та логічне мислення; у 10% дошкільнят проявили концентрацію уваги; у 10% дітей розвинена творча уява та фантазія.

б). застосування розвиваючих творчих ігор та занять за системою

Нікітіних: 50% дітей проявили самостійність; 60% - проявляли позитивні емоції; 30% – оволоділи невербальним спілкуванням; у 40% дітей покращилися навички пізнання нового; 40% були ініціативні та допитливі; 30% дітей проявили креативне мислення; 20% дошкільнят проявили логічне та критичне мислення, у 50% дошкільнят покращалась концентрація уваги; у 40% дітей досягнуто розвитку творчої уяви та фантазії.

Здобуті результати були кращими і це переконало в необхідності використання методики Нікітіних в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами закладу дошкільної освіти.

Отже, педагогічна система Нікітіних сприяє повноцінному розвитку дітей, базується на різноманітних іграх із кубиками, цеглинками, квадратами, конструкторами, цікавими і доступними творчими завданнями. Вона загальнодоступна і кожен може її використовувати.

Педагогічна система Нікітіних ґрунтується на тому, що гальмувати і прискорювати розвиток дитини не можна, слід лише стежити, як розвивається дитина і допомагати їй у цьому.

Під час проведення практичної частини кваліфікаційної роботи були підібрані методичні матеріали для вихователів та батьків по застосуванню розвиваючих ігор та занять за педагогічною системою Нікітіних в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: Пам’ятка для педагогів та батьків: «Інтелектуальні ігри Нікітіних» та Методичні рекомендації: «Використання розвиваючих творчих ігор О. і Б. Нікітіних в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами».

Працюючи над впровадженням досвіду Нікітіних в роботу закладу дошкільної освіти стало зрозумілим, чому вони ставлять такі високі вимоги до інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку. Досвід Нікітіних доказує, що для розвитку інтелектуальних здібностей створювалися умови, що випереджають сам розвиток дітей.

Зламуючи застарілі стереотипи у вихованні дитини з особливими освітніми потребами, можна допомогти дитині стати самостійною, гармонійно розвиненою особистістю. Нікітіни розробили спеціальні ігри для розвитку

дітей. Для їх проведення потрібні кубики, квадратики, цеглинки, деталі конструкторів тощо. Такі ігри навчають дітей критичного мислення, аналізу, логіки, креативності і самостійності.

«Дитину робить слабкою не природа, а умови життя, в які вона потрапляє» – цей вислів Б. П. Нікітіна став девізом впроваджуваної роботи.

В ході експерименту були реалізовані всі поставлені завдання та досягнуто поставленої мети.

Подальшого дослідження потребують питання теоретичного обґрунтування і практичного використання низки сучасних інноваційних технологій в поєднанні з методикою Нікітіних в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.